

## ביטויי הומור בשפתם של אסירים

תמי יאיר\*

### תקציר

שפתם של האסירים עשירה במבעים יצירתיים וצירויים מלאי דמיון והומור (Kaminski, 2003), המשקפים מצבים טעונים מחייהם. השימוש בביטויי ההומור מפחית ממידת חומרתם של המצבים והם הופכים לנסבלים (עינת, 2005).

במאמר זה נבחן את ביטויי ההומור בשפתם של אסירים בשלושה מישורים שונים של הלשון: צירופים במישור הלקסיקלי-סמנטי, ניגוד והעמדת פנים במישור הסמנטי-פרגמטי ומודעות לאירוניה במישור הפרגמטי.

לצורך המחקר נבחר ראיון פנומנולוגי חצי מובנה. כל נבדק רואיין בנפרד במקום שהוקצה לכך על ידי שלטונות בית הסוהר, ומשך ההקלטה היה שווה בכל הראיונות. כל אחד מהמראיינים החליט על תכני סיפורו, ותוך כדי כך נחשפו תכנים חבויים שלא היו נחשפים בראיון מובנה (Kvale, 1996). הטקסטים תומללו ונבדקו כדי לאתר מילים המביעות הומור.

הממצאים מראים כי ביטויי ההומור של המראיינים עוזרים להם לתאר תופעות שונות בכלא ולבטא תחושות שליליות הקשורות לחייהם באופן יצירתי. הם מאפשרים למראיינים להתמודד עם נושאים רגישים, כואבים ובעייתיים המטרידים אותם ולפרוק את המתח הקיים בינם לבין צוות הכלא. למעשה, ביטויי ההומור משרתים צרכים קוגניטיביים, פסיכולוגיים וחברתיים של המראיינים בזמן שהותם בבית הסוהר.

---

\* ד"ר תמי יאיר, החוג ללשון העברית, המכללה האקדמית בית ברל